

רפת הפירות הקדושות

חבריהם דוד בן-גוריון הסתובב, פנה אל שמואל מיקוניס, שישב מאחוריו. "מה בעצם ההבדל ביניכם ובין מפ"ם, עכשיו?" שאל. מיקוניס לא השיב מיד. עניתי במקומו: "ההבדל הוא שמפ"ם עכשיו הרבה יותר ציונית!"

רגע לפני כן עמד מיקוניס על הדוכן, הסביר מדוע לא הצביע בעד הצעתו להנהגת קהרם, דבריו הפכו להתקפה חריפה על סיעתו. אותה האשים ב"מישחק בדמוקראטיזם", שאינו קשור בדמוקראטיה, ובהתעלמות מצרכי מעמד הפועלים. הוא הסביר כי בכל הפרלמנטים שראה אין אלא קומץ של נוכחים במליאה.

"כמה יושבים בסביבת העליון?" שיערתי את דבריו. קריאה זו הוציאה אותו מכליו. "אל תשאל אותי על הסובייט העליון!" קרא לעברו. "אין לך כל שייכות לסובייט העליון! אתה נגד פאשיזם ונגד קומוניזם! אל תתעניין, איפוא, בכך? אני מדבר על ארצות-המערב, בהן קיים פרלמנט!"

חבית ללא תחתית

יה זה השבוע המפך ביותר לסיעתנו עד כה. כי עמדנו בו בשתי מערכות חדשות. בפעם הראשונה הגיעה לדיון שורה של הצעות-היקים של סיעתנו. ובפעם הראשונה ניתנה לנו ההזדמנות להשמיע את ביקורתנו הכלכלית על המישטר — ביקורת שהפתיחה רבים מבאיהבית, שהאמינו כי בביקורתנו נסתפק בשטחים הפוליטיים המובהקים, ושאינו לנו מה לומר לגבי הכלכלה.

התוצאה הסטטיסטית: בשבוע שעבר נישאו במליאה 33 נאומים עלידי חברי-הכנסת (להוציא דברי השרים), ובין 33 נאומים אלה, נישאו תשעה עלידי סיעתנו — למעלה מרבע.

כל נאום כזה הצריך הכנה מדוקדקת, לימוד החומר הכלכלי והתחקית. החומר לנאומים הכלכליים הוכן עלידי ועדת-הכלכלנים הפועלת למען הסיעה, אחרי ישיבות ממושכות ומחקר יסודי — ובכך נקבע לראשונה כי הכוח החדש מופיע כגורם חשוב בחיכוך הכלכלי, שיסעיר את הארץ בשנה הקרובה. ההצהרה היסודית בשטח זה נמסרה בעת הדיון על הצעת ארהאמון שהוגשה עלידי גח"ל. כשסיעה מגישה הצעה כזאת, עונה ראש-הממשלה. אין על כך ויכוח, אך שאר הסיעות רשאיות לקרוא הצהרות על עמדתן. במסגרת זו נמסרה גם הצהרתנו (ראה הדנון). מכל עשרות הנאומים שנשאנו עד כה בכנסת, זכה נאום זה לתשומת-הרבה ביותר, ועשרות ח"כים ניגשו אלינו לאחר-מכן במסדרון והביעו עליו את דעתם.

(כאשר דיברנו בנאום זה עליך שמעט כל חברי הכנסת מייצגים קבוצות לחץ, התפתח דושיח הבא:

מיקוניס

יצחק גורן (ליברלים-עצמאיים): רק אתה לא. **אבנרי:** נכון.

ישראל קרגמן (מפא"י): אתה לא מייצג שום דבר!

אבנרי: אני מייצג 14.124 אזרחים ישראלים — יותר מכל חברי-הכנסת יחיד אחר בבית הזה. פי שלושה יותר מחברי-הכנסת האחרון שנכנס לבית הזה.

הצבענו עם גח"ל נגד הממשלה. למחרת היום השמענו שלושה נאומים, בחיכוך על שלוש הצעות-חוקים לכללים, שנועדו לגייס כספים לממשלה.

חוק מילווה פיתוח, שנועד לגייס 125 מיליון לירות. פתחנו את דברינו כלהלן: "לפנינו חוק של 15 מיליארד 125 מיליון לירות. שמונה מיליון לירות לכל מילה. טענתנו העיקרית, אותה ביטסנו במשך עשר דקות במיספרים ובעובדות: "גיוס כספים בדרך זו היא דרך מפוקפקת ביותר. יש לגביה שתי הסתייגויות עקרוניות: ראשית, זה מעלה את שער הריבית בשוק, ובכך מוסיף להתייקרות הכלכלית. שנית, הכסף מוצא בלי שום תכנון. הוא נשפך לאותה חבית-ללא-תחתית." הצבענו נגד חוק זה.

חוק מילווה פיתוח, שנועד לגייס כספים באר-צות-הברית. מתחנו ביקורת חריפה על הצעה זו, הנותנת בידי שר-האוצר סמכות בלתי-מוגבלת לנהוג כאות-נפשו, והזכרנו שורה של פרשות שחיתות שהיו על רקע זה. ויכוח חמור התפתח בין שר-האוצר ובינינו כאשר טענו כי הריבית האמיתית שמשלמת הממשלה על מלווה זה עולה על שמונה אחוז (ולא כ-4%, כטענת השר). השר שלל בחריפות את טענתנו, ואנחנו עמדנו על דעתנו, בהסתמך על אינפור-מציה מסוימת שהגיעה לידינו. נמנענו מן ההצבעה.

חוק בוד בטחון, שהממשלה ביקשה להאריכו בשנתיים. זהו חוק המטיל, במסגרת של בטחון, מס על נסיעות באוטובוס, על מכשירי טלפון, על משקאות, על של מיצרכים אחרים. תבענו להחזירו לממשלה ואמרנו, בין השאר:

קרינגהופר

"מס זה אופייני לכל השיטה הקיימת אצלנו. מצד אחד — סיסמות קדושות, רפת שלמה של פרות קדושות, להצדת נסלי-מיסים כבד והולך. לעיתים קרובות הפרה, צרכי בטחון, לעיתים היא קרויה, קליטת עליה. מחור תקרא, פיזור האוכלוסיה, הקטנת הפער, עידוד שכבות נחשלות, ככל העולה על דעת אנשי יחסי-ציבור ודיונים."

בחיכוך זה גילתה מפ"ם את כשרונה העילאי בלוליינות פוליטית. ויקסור שם-טוב דיבר בחריפות נגד החוק — והודיע שיצביע בעדו. התירוץ: הוא יבקש בחעדה לקצר את תקופתו משנתיים לשנה, להכניס בו שינויים. מובן שהחוק יועבר גם בחעדה

נגד הספסלים הריקים

יש ואני שואל את עצמי: לשם מה בכלל יש צורך בהצבעה כזאת? האם לא די בכך שאיש אחד יצביע בשם המערך, וקולו יהיה שווה ארבעים ותשעה; איש אחד יצביע בשם גח"ל, וקולו יהיה שווה עשרים ושישה, וכי, כמו בקונגרס האיגודים המקצועיים בבריטניה?

פינחס רוזן (ליברלים-עצמאיים): זה באמת כך בצרפת. **אורי אבנרי:** ואולי גם בכך אין צורך, ודי במכונת חשבון פשוטה די שמוזכר-הכנסת יקבל הודעות בכתב ממרכזי-המפלגות, וילחץ על כפתורי מכונת-חשבון. האם אין זה תואם יותר את עידן האוטומציה?

הכל מוזלט לפני הוויכוח

זה לגבי החקיקה. מה לגבי הפיקוח על הרשות המבצעת? גם לשם כך אין צורך במליאה. מזכיר-הסיעה יגיש שאילתות, השר יענה ישר לעיתונות — אם הוא יענה בכלל. ואילו הצעות לסדר-היום — מה מספר הפעמים בהן הן זוכות לדיון אמיתי במליאה?

וכך אנו מגיעים לעיצוב דעת-הקהל, אל ההידברות. איזו הידברות, רבותי חברי-הכנסת? אילו היתה כאן הידברות, כי אז היתה זה פרלמנט, מלשון פארלאר, לדבר. אבל כאשר חברי-הכנסת הנכבדים מצביעים לפי החלטת מרכזי-המפלגות, החלטת המתקבלת לפני שעוד הושמעה המילה הראשונה בחיכוך במליאה, היכן ההידברות?

ויקטור שם-טוב (מפ"ם): איך זה בסיעת העולם הזה — כוח חדש?

נתן פלד (מפ"ם): אתה פועל על דעת עצמך, או ש-מתקבלות החלטות במפלגות?

אורי אבנרי: לפני הבחירות התחייבתי כלפי הבוחרים שלי שאצביע בכנסת לפי מצפוני, ולא אקבל גם הית-טלות של תנועה, אם הן לא תהיינה בהתאם למצפוני. הלואי ונהגו אז היה מתקבל במפלגות אחרות, והיה מש-תקף בהצבעה היום.

נתן פלד: נראה מה יגידו אנשיך על כך!

אורי אבנרי: זה כתוב שחור על גבי לבן. ... כאשר איש אינו מדבר אל זולתו, אלא רק אל הפרוטוקול, כשכל אחד החליט מראש שלא להשתכנע — לשם מה יש צורך בנוכחות במליאה?

כל אחד בא כשמיני תורו לנאום, נואם את שלו והולך,

בין שלוש רשויות: הרשות המחוקקת, הרשות המבצעת והרשות השופטת.

יוסף פרלמן (גח"ל): זה כבר התיישן! **אורי אבנרי:** לדעתך, חברי-הכנסת סרליו.

בין השלוש, הראשות המחוקקת היא ראשונה בין שות, בבחינת PRIMUS INTER PARES.

והנה אצלנו, כבוד היושב-ראש, המצב כמעט הפוך. הרשות המבצעת היא כלי-כוח. הרשות השופטת היא עצי-מאית, אך היא משועבדת לחוקים שלעיתים הם רעים — ובהעדר חוקה כתובה, אין היא יכולה לבטל חוקים כאלה. ואילו הרשות המחוקקת, כך נדמה לעיתים קרובות, אינה אלא אצבע של הזרוע המבצעת.

מה הם תפקידיה של הכנסת להלכה? ניתן להגדירם ב-ארבעה ראשי-פרקים:

- לחוקק את חוקי המדינה;
- לפקח על הרשות המבצעת;
- לשקף את דעת-הקהל, עלידי ויכוח והידברות על בעיות-הישוב;
- לחנך את האומה לחיים דמוקרטיים תקינים.

וזהי ההלכה, אך איך נראים הדברים למעשה? איך מש-תקפת המציאות בעבודתה של מליאת הכנסת?

די במכונת חשבון

לגבי החקיקה: אין הכנסת יוזמת חוקים. למן הרגע ש-קמה קואליציה, ובמשך שלוש וחצי שנים, הופכת הכנסת לבית-הרשות להעברת החוקים שהממשלה רוצה בהם.

יוסף פרלמן: אתה רואה שמונטסקייה התיישן? **אורי אבנרי:** אצלנו כן.

אם יש ויכוח, הוא מתנהל בין מרכזי מפלגות ולא ב-כנסת. יוזמה חקיקתית עצמאית של חברי-הכנסת נדונה כמעט תמיד לכשלוף, ואין לכך דומה טובה יותר — כך אני חושש — מהצעת-החוק שאנו דנים בה ברגע זה.

למה שנאמר במליאת-הכנסת על חוק — אין לו שום השפעה. ומה שנאמר עליו בחעדה — גם לכך יש השפעה שולית בלבד, ורק לגבי פרטים.

אם כן, לשם מה יש צורך במליאה? הרי די בכך שכל מפלגה תחזיק איש אחד באולם וכמה חברים במזנון, שאפי-שר להועיקם בשעת הצורך להצבעה. תריסר חברי-הכנסת מעבירים חוק העולה לאורח תריסר מיליונים לירות, ול-עתים תריסר תריסרים.

הצעת "חוק-יסוד הכנסת (תיקון) תשכ"ו — 1965", המכונה "חוק הקהרם", היתה הצעת-החוק הראשונה של סיעת העולם ה- זה — כוח חדש שהגיעה לדיון בכנסת. להלן נאום-ההנמקה, כפי שנרשם בפרוטוקול הכנסת:

כבוד היושב-ראש, עשרים וארבעה חברי כנסת נכבדים, אודה ולא אבוש כי לא קל לי לבוא ולנמק הצעת-החוק זו. לא הייתי מקבל זאת על עצמי, לולא האמנתי שבכך אני עושה שירות לכנסת.

אני חברי-כנסת חדש. כיצד אעז לבוא ולתבוע שינויים בסדרי בית זה? כיצד זה אציע לחתיקים ולמנוסים ממני להכניס שינויים בסדרי העבודה הפרלמנטרית?

אולם, גבירתי היושב-ראש, כנגד זה יש גם יתרון במעמד של חברי-כנסת חדש, ותהיה השתייכותו הסיעתית אשר תהיה. כל עוד לא שקע בשגירה, כל עוד לא קהו חושי, כל עוד חד מבטו לראות ליקויים, הוא יכול להת-רגש נוכח פגמים.

עוד הוא זוכר מה חש הוא עצמו לפני שנבחר לבית הזה. עוד כרויה אוונו לשמוע מה דעת הציבור על הבית הזה.

ועוד יתרון יש אולי לחברי-כנסת חדש — עוד נשמרה בלבו מידה של נאיביות, עד כי יכול הוא להאמין שבי-בעיה זו, הנוגעת לעצם וזמנעם של הכנסת בעם, יינתן לכל חברי-כנסת לרון ולהצביע לפי מצפוני האיש הריבוני, ולא לפי תכתיבים מפלגתיים.

אנו יודעים כי בכל מפלגה יש חברי-כנסת, המכירים בצורך להנהיג קוורום* בבית הזה. ההשקפה של חובת קוורום אינה מתחלקת לפי קוים מפלגתיים. הבה נקווה, גבירתי היושב-ראש, למען כבודו והדרו של הבית הזה, כי עובדה זו תשתקף גם בהצבעה.

אצבע הזרוע המבצעת

לפי תורת מונטסקייה,** בנוי השלטון התקין על הפרדה

* קוורום (בתירגום מילולי מלאטינית: "אשר מהם...") — המניין החוקי המינימלי הדרוש כדי שנוף ציבורי יוכל לפעול.

** שארל דה-מונטסקייה, פילוסוף צרפתי בראשית המאה ה-18, מייסד תורת החוקה.